

De Zwinregio

internationaal verbonden

Versterken van de driehoek tussen Knokke, Sluis en Cadzand

Aanleiding

Het kustgebied op de grens van Vlaanderen en Nederland is bijzonder. Het kent aantrekkelijke badplaatsen en historische kernen. Het kent ook hoge natuur- en landschapswaarden, waar het vinden van rust en ruimte nog vanzelfsprekend is. Om deze kwaliteiten veilig te stellen zijn gerichte maatregelen nodig. Nederland en Vlaanderen willen die gezamenlijk aanpakken. In dit visiedocument nemen wij u graag mee met onze gedachten daarover en laten wij u zien waarin we als vier partners gezamenlijk de sterke kanten van de Zwinregio zien.

Op basis van bestaande gegevens hebben wij vastgesteld dat de ruimtelijke ontwikkelingen aan beide zijden van de grens elkaar kunnen versterken. Er is sprake van een 'evenwichtige complementariteit' binnen de Zwinregio. Voor het versterken van deze complementariteit willen wij ons gezamenlijk inzetten.

In dit visiedocument zetten wij onze intenties verder uiteen. U kunt het zien als een eerste verkenning, een aanzet tot visie. Er wordt rekening gehouden met lopende zaken, maar het is niet gebaseerd op diepgaande studies. Graag

nodigen we u uit om mee te denken over het verder invullen van deze visie. Allereerst tonen we u welke kwaliteiten van de regio naar onze mening essentieel zijn. Daarna schetsen we onze visie, en gaan in op de kansen die wij voor de toekomst zien.

Essentiële karakteristieken

We zien de landschappelijk-ecologische karakteristiek als dragend voor de ruimtelijke kwaliteit in de Zwinregio. We willen de ontwikkelingskansen voor deze regio hier graag op laten aansluiten. Een goede basis hiervoor zien wij in het verder aaneensluiten en uitbouwen van de ecologische en recreatieve structuren: een bestuurlijke staatsgrens mag hier geen obstakel zijn.

De tweede karakteristiek die we willen benutten is die complementaire stedelijkheid: Knokke-Heist met zijn hoogstedelijke karakter en aansluiting op infrastructuurnetwerken en de rustige cultuurhistorische kernen van West- en Zeeuws-Vlaanderen, opgaand in het omringende landschap. Kansen zien we hier in het concentreren van stedelijke ontwikkelingen binnen bebouwingscontouren en afstemming over voorzieningen, zodat ze een locatie krijgen die passend is.

We willen graag sturing geven aan de kansen in deze rode en groene ontwikkelingen. Zij bieden een mogelijkheid om toekomstige ontwikkelingen samen op te starten en grote investeringen in de regio op elkaar af te stemmen.

Regionale kwaliteiten

Wat vinden wij als besturen van de Zwinregio de kwaliteiten van dit gebied, welke basis willen we versterken?

Het gebied

Het gebied wordt globaal afgebakend door Knokke-Heist en Cadzand-Bad in het westen en noordwesten en Sluis in het oosten, waarmee we de "Driehoek" vormen.

Het natuurgebied het Zwin, de Willem-Leopolder en de Zwinpolder vormen in deze driehoek een open landschappelijke corridor die als een beeldbepalende as het gebied van noord naar zuid doorsnijdt. De Noordzeekustzone, met duinen en stranden, vormt de westelijke zijde van de Zwinregio en verbindt Knokke-Heist en Cadzand Bad met elkaar. De kustplaatsen met hun concentratie van recreatieve voorzieningen contrasteren sterk met het achterliggende rustige polderlandschap, waarin vooral landbouw bedreven wordt. Aan de oostzijde van het gebied is de drukte binnen de historische vesting van de winkelstad Sluis al even verrassend.

Natuur

Centraal in de Zwinregio ligt natuurgebied Het Zwin. De landsgrens loopt dwars door dit gebied heen. Het Zwin is een intergetijdengebied van internationale allure dat niet alleen een grote aantrekkingskracht op bijzondere vogels uitoefent, maar ook vele toeristen en recreanten aantrekt. Het maakt deel uit van het Europese ecologische Natura2000-netwerk en vormt een knooppunt in de ecologische verbindingen in de vorm van duinen, dijken en kreken aan weerszijden van de grens. De belangrijke natuurfunctie van het omliggende gebied komt bijvoorbeeld tot uitdrukking in de grote aantallen overwinterende kol- en rietganzen, de broedende zilverreigers in het Zwin zelf en het voorkomen van bijzondere soorten als de boomkikker.

Het Zwin ligt als een spin in het ecologische netwerk van de regio. Dat bestaat verder uit de kustreep met de eigen karakteristiek van wind, golven en hoge dynamiek. En uit polders met hun dijken en watergangen die als ecologische lijnen de regio verbinden.

Landschap

Zowel aan de Nederlandse als aan de Vlaamse zijde van de grens is sprake van een 'dijkenlandschap' achter de kust. Het landschap wordt gedomineerd door het agrarisch gebruik van de polders: het wordt visueel geordend door de dijken. Deze dijken zijn begroeid met bomen, struiken of bloemrijke kruiden. Het zijn groene linten met aanzienlijke natuurwaarden die zich door het agrarische landschap slingeren. Zij vormen fraaie groene corridors die het open landschap dragen en grensoverschrijdend met elkaar verbinden.

De dynamiek van de zee en de bijbehorende overgang van het strand, via de duinen bij Knokke-Heist en Cadzand naar het open agrarische landschap dat tot ver in Vlaanderen strekt, maakt het gebied bijzonder afwisselend.

Cultuurhistorie

De Zwinregio kent een roemruchte geschiedenis: de Spanjaarden werden er bevochten, de zee stroomde nog tot diep in het land. Dit heeft ervoor gezorgd dat de Zwinregio belangrijke archeologische en cultuurhistorische waarden heeft.

Het dorp Retranchement met zijn bijzondere wallen ligt centraal in het gebied. Met Sluis heeft het allure als vestingstad. In Sint-Anna ter Muiden hebben de cultuurhistorische waarden erkenning gekregen in de vorm van een status als 'beschermd dorpsgezicht'. De omgeving van de Graafjansdijk is tot beschermd landschap uitgeroepen. Bunkers uit de Eerste Wereldoorlog en schansen en forten als Fort Sint-Paulus en Sint-Donaas uit de Staats-Spaanse Linies maken zelfs een stukje geschiedschrijving zichtbaar. Deze Linies strekken zich aan beide zijden van de huidige staatsgrens uit.

Keuzen en Plannen

Welke keuzen zijn er door het bestuur van de twee provincies en de twee gemeenten al onderkend en vastgelegd om de kwaliteiten te behouden en versterken? Hieronder laten we u de belangrijkste vastgestelde plannen zien die op dit moment bepalend zijn voor de (ruimtelijke) ontwikkelingen in de Driehoek.

Het is zeker niet onze bedoeling om tot nieuwe planfiguren te komen in deze regio. Het gaat er juist om, om te bezien of we met de bestaande plannen de ontwikkelingen in deze regio naar gezamenlijke tevredenheid kunnen sturen.

Overzicht

Uit het onderstaande overzicht en toelichting blijkt dat de ruimtelijke ordening aan Nederlandse en Vlaamse zijde niet geheel vergelijkbaar is. We kennen aan beide kanten van de grens nadrukkelijk een eigen ruimtelijke ordeningsrecht. Toch lijkt het ons zeer goed mogelijk om met de huidige planfiguren tot een goede ontwikkeling van de Zwinregio te komen

De belangrijkste plannen, waar de ontwikkelingen voor de Zwinregio in worden vastgelegd zijn:

<i>Vlaanderen (+ gewestplan)</i>	<i>Nederland</i>
Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen (Vlaams Gewest)	Nota Ruimte (Rijk)
Provinciaal Ruimtelijk Structuurplan	Omgevingsplan Zeeland
Gemeentelijk Ruimtelijk Structuurplan	Gebiedsplan West Zeeuwsch-Vlaanderen

West-Vlaanderen

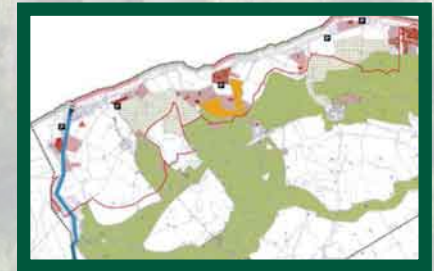
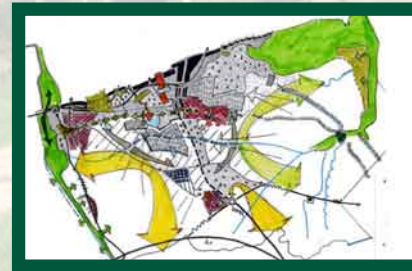
De plannen van gemeente en provincie voorzien onder meer in een concentratie van de hoogbouw en het behoud van de resterende open ruimtes in het kustfront, het versterken van de centrumzone van Knokke-Heist en het opwaarderen van de woonfunctie van de stadskern.

Voor het behoud van het dijkenlandschap vinden provincie en gemeente het belangrijk dat de dijkestructuur waar mogelijk wordt versterkt en dat de bestaande openheid van de polders gehandhaafd blijft. Door herstel en aanleg van kleine landschapselementen als heggen, bomenlanen, houtwallen en poelen blijft sprake van een gevarieerde Zwinregio. Het zijn maatregelen die gezamenlijk bijdragen aan de realisatie van een samenhangend en grensoverschrijdend netwerk voor wandelaars, fietsers en ruiters.

Nederland

Gemeente en provincie richten zich voor het Zwingebied op behoud en versterking van de 'omgevingskwaliteit'. Daartoe moeten natuurgebieden als Het Zwin kwalitatief verbeterd worden, ecologische verbindingen langs kreekrest

en worden aangelegd en het dijkenlandschap worden hersteld. De belevingswaarde en de landschappelijke aantrekkelijkheid worden verder vergroot door middel van een uitvoeringsprogramma voor de Staats-Spaanse Linies. In West-Zeeuwsch-Vlaanderen is daarbij een belangrijke rol voor het plattelandstoerisme weggelegd. De verblijfrecreatieve sector moet een kwaliteitsimpuls krijgen.

Onze aanzet tot visie

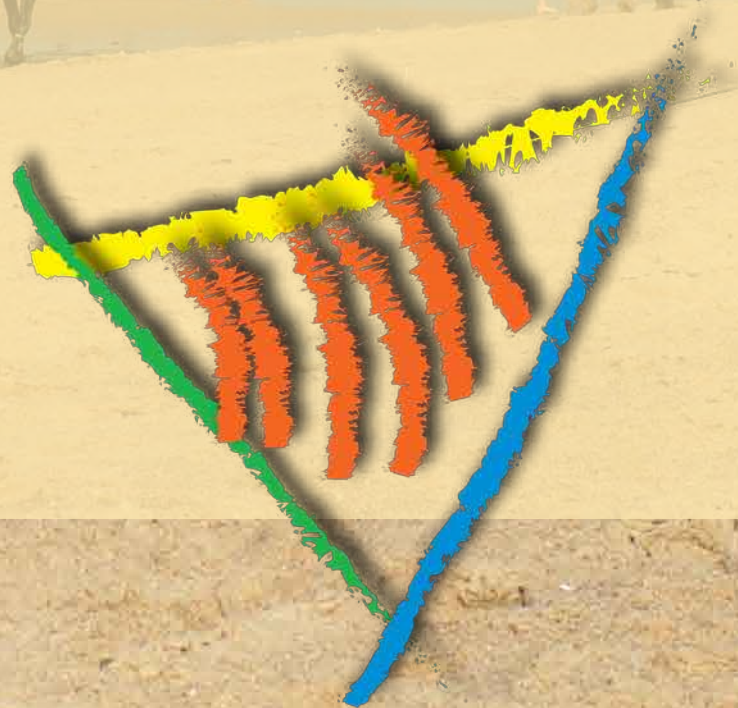
Versterking van de driehoek

Onze aanzet tot een grensoverschrijdende visie op de Zwinregio is gestoeld op vier essentiële deelconcepten. De concepten zijn opgebouwd rond elementen die veelal al op uitvoeringsniveau herkenbaar zijn. Door die lokale inzet te verbinden met elkaar en met nieuwe ontwikkelingen is een meerwaarde op regionale schaal te behalen.

In de regionale accenten ligt de aanzet tot een visie: wij willen onze samenwerking richten op datgene, waarin wij onze gemeenschappelijkheid zien. We baseren ons daarbij op vier onlosmakelijk met elkaar verbonden deelconcepten:

- de complementaire stedelijkheid in de Zwinregio
- het herstel van natuurwaarden in en rond het Zwin
- de internationale bereikbaarheid en de kansen die dit biedt
- een landschap waarin de geschiedenis leesbaar is

Het kaartbeeld op de volgende bladzijde geeft die aanzet weer. Op de daaropvolgende bladzijden lichten wij de vier deelconcepten toe.

Legenda

- Begrenzing bebouwing
- Wegen
- Waterloop

2. Herstel Zwinnatuur

Het herstel van het karakteristieke Zwinlandschap kan een aanzienlijke meerwaarde genereren voor de regionale ontwikkeling. Basis van dat voornemen is het vergroten van het getijdensysteem zelf, zodat een robuust natuurlandschap ontstaat. Aanvullend daarop kunnen de oorspronkelijke getijdengeulen, die nog tot diep in het achterland terug te vinden zijn, een rol als recreatieve en ecologische verbinding krijgen. Bestaande en nieuwe bezoekerscentra rond het natuurgebied spelen een belangrijke rol bij de ontvangst van het publiek. Met investeringen in een versterking van het historische Zwinlandschap geven we de regio een grote toeristisch-recreatieve impuls: het Zwin als 'groene motor' voor toerisme en recreatie.

3. Zwinregio internationaal bereikbaar

De bereikbaarheid van de regio kan verbeterd worden door een opwaardering van de verbindingen met het internationale achterland. De centrale ligging van de Zwinregio in de driehoek tussen Londen, Parijs en Amsterdam kan beter worden benut voor de geplande economische en toeristische ontwikkelingen. In West-Vlaanderen zijn voorbereidingen gestart om te komen tot een verbindende schakel tussen de N49 naar Antwerpen en de haven van Zeebrugge. De Nederlandse rijksoverheid werkt met de gemeente Sluis aan een verbetering van de N 61, die moet leiden tot een betere bereikbaarheid van de regio. De groeiende zeezeilsport kan gebruik maken van de goede faciliteiten in Knokke-Heist, dat als springplank en vluchthaven voor routes langs de kust en naar Engeland kan dienen. Met het nabijgelegen Zeebrugge, een van de zeehavens in de delta, is sprake van een internationale ontwikkelingspotentie.

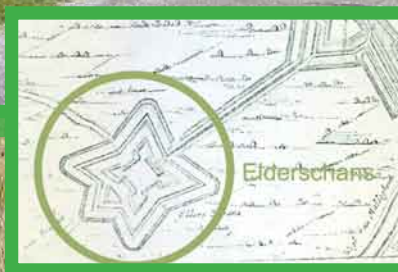

4. Leesbaar landschap

Door binnendijken te herstellen, dichtgeslibde kreken en kanalen uit te baggeren en beplantingen aan te brengen kunnen lijnvormige landschapselementen opnieuw zichtbaar worden gemaakt in het landschap. De ontstaansgeschiedenis van eilanden in een delta tot een door de mens op de zee veroverd polderlandschap kan hiermee uitgelegd worden. Een landschap waarin te zien is hoe natuur en landbouw elkaar versterken in de toekomst.

Hetzelfde geldt voor restauratie van waterwerken, schansen en stellingen in de Staats-Spaanse Linies, de wallen van Retranchement of karakteristieke gebouwen. Net als de Stelling van Amsterdam die op de Unesco lijst is geplaatst, is het de moeite waard om de Linies verder te ontwikkelen. Het roemruchte verleden kan aan de oppervlakte komen en worden benut in een toeristisch recreatief netwerk langs de kust.

Zo zal een 'leesbaar' landschap ontstaan, dat gecombineerd met fiets- en wandelnetwerken beleefbaar voor recreanten is. Onze gezamenlijke historie wordt herkenbaar in het landschap.

Voornemen

Als provincies West-Vlaanderen en Zeeland en gemeenten Knokke-Heist en Sluis willen we nu de kansen pakken voor een sterke en gezamenlijke ontwikkeling van de Zwinregio.

Met dit visiedocument willen we u deelgenoot maken van onze ambities in de Driehoek en willen we u uitnodigen daarin mee te denken: door over de grens heen te kijken wordt het gebied interessanter en liggen er meer mogelijkheden om de toekomst te realiseren.

Gezamenlijk kunnen we ons de komende jaren inzetten voor ontwikkelingen passend bij de grensoverschrijdende kwaliteiten van de Zwinregio:

- Wij willen lokale economische kansen baseren op het versterken van natuur- en landschapskwaliteiten in de hele Zwinregio.
- Wij zullen nieuwe toeristische en recreatieve producten stimuleren en ontwikkelen als zij een goede aanvulling zijn op het bestaande kusttoerisme.
- Wij gaan werken aan initiatieven die de specifieke identiteit van de steden en dorpen versterken.

De economische en toeristische 'overdruk' waarvan in Knokke-Heist sprake is, kan op die wijze meer baat hebben bij de 'onderdruk' die de rust en ruimte aan de Nederlandse kust te bieden hebben. Slimme investeringen in natuur- en landschapswaarden zijn hier een cruciale basis voor, te beginnen met een gezamenlijke investering in het unieke Zwin zelf.

Als vier besturen willen we ons de komende tijd inzetten voor een vertaling van deze aanpak van visie naar de praktijk: naar het koppelen aan concrete plannen en projecten. De Zwinregio: een natuurlijke eenheid, bestuurskundig gescheiden in het verleden en zo vol aan kansen voor gezamenlijke ontwikkelingen in de toekomst.

Dit initiatief wordt vervolgd!

Colofon

Titel : De Zwinregio internationaal verbonden
Versterken van de driehoek tussen Knokke, Sluis en
Cadzand

Opdrachtgever : Provincie Zeeland
Uitgegeven door : Grontmij Nederland b.v.
Plaats en datum : Middelburg 11 november 2008
Projectnummer : 240586
Documentnummer : 240586.mbg312.R002.
Status en versie : Definitief
Aantal pagina's : 17
Opgesteld : Ing. J. van Vliet

Gecontroleerd : Ing. A. Rammers
Goedgekeurd : Ing. J. van Vliet
: Ir. P. van Esch

www.grontmij.nl

Grontmij

Segeerssingel 6

Postbus 7060

T +31 (0)118 65 25 00

F +31 (0)118 65 25 05

kantoor.middelburg@grontmij.nl

Gemeente Sluis

Postbus 27

4500 AA Oostburg

Tel. 0117 - 457 000

Fax 0117 - 452 241

info@gemeentesluis.nl

Gemeente Knokke-Heist

Alfred Verweeplein 1

8300 Knokke-Heist, Belgium

Tel. +32 50 630 100

Fax +32 50 630 159

knokke-heist@knokke-heist.be

Provincie West-Vlaanderen

Provinciehuis Boeverbos

Koning Leopold III-laan 41

8200 Brugge (Sint-Andries)

T 050 40 31 11

F 050 40 31 00

provincie@west-vlaanderen.be

Provincie Zeeland

Provinciehuis, Abdij 6

4331 BK Middelburg

Postbus 6001 4330 LA Middelburg

tel. (0118) 63 10 11

fax (0118) 62 69 49

provincie@zeeland.nl